

ÖĞRETMEN ADAYLARINDA ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUM, AKADEMİK MOTİVASYON VE AKADEMİK ÖZYETERLİK: BİR CHAID ANALİZİ

ATTITUDE TOWARDS TEACHING PROFESSION, ACADEMIC MOTIVATION AND ACADEMIC SELF-EFFICACY IN PRE-SERVICE TEACHERS: A CHAID ANALYSIS

Behiye DAĞDEVİREN ERTAŞ

Yozgat Bozok Üniversitesi

Eğitim Fakültesi

Eğitim Bilimleri Bölümü

behiyeertas5884@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2431-1914

ÖZ

Geliş Tarihi:

30.03.2023

Kabul Tarihi:

19.09.2023

Yayın Tarihi:

25.09.2023

Anahtar Kelimeler

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum
Akademik güdülenme
Akademik özyeterlik
CHAID analizi

Keywords

Attitude towards teaching profession
Academic motivation
Academic self-efficacy
CHAID analysis

ABSTRACT

Bu çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum değişkenine odaklanılmakta ve öğretmen adaylarının akademik motivasyon ve akademik öz yeterlik algıları incelenmektedir. Araştırmanın çalışma grubunu eğitim fakültesinde öğrenim gören 534 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını açıklayan değişkenlerin belirlenmesi amacıyla ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırma kapsamında öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını, akademik motivasyon (bilgiyi kullanma, kendini aşma) ve akademik özyeterlik değişkenleri ile açıklamak amacıyla veri madenciliğinde kullanılan CHAID analizi kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının akademik özyeterlik puanlarının da akademik motivasyonun kendini aşma boyutıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının mesleğe başlamadan önce yüksek tutulması için çalışmalar yapılması önerilmektedir.

This study focuses on the variable of attitudes of teacher candidates towards the teaching profession and examines the academic motivation and self-efficacy perceptions of teacher candidates. The research data consists of 534 undergraduate students studying at the education faculty. The research was designed in a relational screening model to determine the variables that explain teacher candidates' attitudes toward the teaching profession. Within the scope of the study, CHAID analysis, one of the "Decision Trees Methods" used in data mining, was used to explain students' attitudes towards the teaching profession with academic motivation (using knowledge, self-transcendence) and academic self-efficacy variables. It was concluded that the academic self-efficacy scores of the teacher candidates are also related to the self-transcendence dimension of academic motivation. It is recommended to conduct studies to keep teacher candidates' attitudes towards the teaching profession high before starting it.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1273843>

Atf/Cite as: Dağdeviren-ErtAŞ, B. (2023). Öğretmen adaylarında öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, akademik motivasyon ve akademik özyeterlik: Bir CHAID analizi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(3), 1503-1513.

Giriş

Öğretmenlik mesleği hem profesyonel hem de kişisel beceri ve yeterliliklere dayanan bir meslektir. Aynı zamanda öğretmenlik mesleği profesyonel ve etik standartlar içerir. Öğretmenlik mesleği Seferoğlu (2004) tarafından belirtildiği gibi sürekli bir mesleki gelişim süreci gerektirir. Türkiye'nin gelişmiş bir ülke olabilmesi için yüksek donanımlı ve nitelikli iş gücüne sahip olması çok önemlidir. Doğan ve Çoban'a (2009) göre ülkenin eğitim sistemiyle yakından ilişkili olan başarı, nitelikli öğretmenlerin yetişirilmesi ile yakından ilgilidir. Eğitimin kalitesi öğretmenlerin yetenek ve verimliliğine bağlıdır. Öğretmenler iyi eğitilir, motive edilir ve kendilerini mesleklerine adarlarsa öğrencilerin öğrenme düzeyleri de o kadar iyi hale gelir (Chakraborty ve Mondal, 2014).

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, bireylerin öğretmenlik hakkındaki inançları, beklentileri ve değerlendirmeleridir (Trivedi, 2014). Öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları, mesleki davranışlarını etkileyen önemli bir faktördür. Genel olarak, olumlu tutumlara sahip olan öğretmenler, mesleklerini daha çok sevme, mesleklerine daha fazla bağlılık gösterme ve sürekli olarak gelişimlerini sürdürme eğilimindedirler. Bu nedenle, öğretmen adaylarının mesleki tutumlarının olumlu olması, öğrenme yaşıtlarını daha keyifli ve verimli hale getirebilir (Temizkan, 2008). Öğretmenlerin yeterliliği mesleğe yönelik sahip olduğu tutuma bağlıdır. Olumlu tutum, öğretmenin sınıfını ve öğrencilerini olumlu etkileyen bir ortam geliştirmesine yardımcı olur (Bhargave & Pathy, 2014). Bu tutum, bireylerin öğretmenlik mesleğini seçme, mesleki gelişim, mesleki tatmin ve mesleki performansları üzerinde etkili olabilir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, öğretmen adaylarının mesleğe olan ilgi ve motivasyonlarını da olumlu etkiler. Çeliköz ve Çetin (2004) eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum geliştirmelerinin önemini vurgulamışlardır. Şahin (2010) olumlu tutum geliştiren öğretmen adaylarıyla ilgili olarak mesleki görevlerini yerine getirmeye başladıklarında sınıf içinde öğretimin verimliliğini artırıcı etkinlikler yapmaya motive olduklarını belirtmiştir. Öğretmen adaylarının tutumları, bireyleri olumlu ya da olumsuz davranışmaya motive etmesi nedeniyle öğrencilerin gelecekteki başarılarında önemli bir rol oynamaktadır (Gun, 2012).

Öğrencilerin geleceğinin öğretmenlerin elinde olduğu düşünülürse (Trivedi, 2014) hizmet öncesi öğretmen eğitimi öğretmenlik mesleğine olumlu tutum geliştirmede öğretmen adayları için önemlidir. Öğrencilerin öğrenme sürecinde olumlu bir tutuma sahip olması, öğretmenlik mesleğine yönelik talebi artıtabilir. Bu da öğretmenlik mesleğini seçmek isteyen öğrencilerin sayısını artıtabilir (Ayık & Ataş, 2014). Nitekim Federicova'ya (2021) göre dünya çapında eğitim sistemlerinde iyi eğitimli öğretmen yetiştirmeye yönelik endişeler vardır. Hizmet öncesi öğretmen eğitimi, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını şekillendirmeye yardımcı olur (Bhargava ve Pathy, 2014). Bu nedenle, öğretmenlik eğitiminde, öğrencilerin mesleğe yönelik olumlu bir tutum oluşturmalarını sağlamak için öğrenme ortamları öğrenci merkezli olmalı ve öğrencilerin öğrenme stillerine uygun olarak tasarlanmalıdır (Akpinar vd., 2006). Bu sayede, öğretmen adayları, öğrencilerin öğrenme süreçlerine yönelik olumlu bir tutum geliştirecek, mesleklerine daha bağlı ve kendilerini sürekli geliştirmek isteyen öğretmenler olarak yetişebilirler (Baykara-Pehlivan, 2008). Öğretmen adaylarının mesleğe geçişlerinde mesleki gerekliliklerinin farkında olmaları öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu da etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir (Nalçacı & Sökmen, 2016). Dolayısıyla öğretmen adaylarının mesleğe başladıklarında görevlerinin gerekliliklerini yerine getirmeleri ve etkili öğrenme öğretme sürecinde verimli olabilmeleri için fakültedeki eğitimin gerekliliğinin farkında olmaları ve akademik güdülenmiş olmaları beklenmektedir.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile akademik motivasyon arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır (Zembat vd., 2018). 2012); Akademik motivasyon, öğrencilerin belirli akademik hedeflere ulaşma isteğiyle hareket etmelerine neden olan ve bu hedeflere ulaşmalarına yol gösteren içsel süreçleri ifade eder (Koca & Dadandı, 2019). Akademik motivasyon akademik faaliyetler için gerekli olan enerji, istek ve odaklanma düzeyini artırmak için kullanılan bir süreçtir kısaca akademik işlere yönelik sarfettikleri gerekli enerjinin üretilmesidir (Karataş ve Erden, 2012). Akademik motivasyon öğrencilerin öğrenmeye yönelik merak, ilgi ve performanslarını ifade eder (Deci ve Ryan, 1985) ve akademik öğrenmenin bir parçasıdır (Wilkesmann vd., 2012). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve akademik motivasyon birbirini etkiler. Bir öğretmen adayının öğretmenliğe dair tutumu olumlu ise, o öğrenci genellikle öğretmenlik mesleğini tercih edebilir ve bu mesleği yerine getirirken de daha yüksek motivasyona sahip olabilir (Ayık & Ataş, 2014; Özder vd., 2010). Bunun nedeni, öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu bir tutumun, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine olan ilgi ve motivasyonlarını artırmasıdır (Aksøy, 2010). Öğretmen adayı öğrenciler, öğretmenlik mesleğine karşı olumlu bir tutum geliştirdiklerinde, eğitim alanındaki

hedeflerini gerçekleştirmeye konusunda daha istekli ve motive olabilirler (Özder vd., 2010). Bu durum, öğretmen adaylarının okula daha fazla devam etmelerine, derslere daha fazla katılım sağlamalarına ve daha yüksek akademik başarı elde etmelerine yardımcı olabilir (Demirtaş vd, 2011) dolayısıyla akademik görevleri yerine getirmede daha istekli hale gelebilirler.

Akademik özyeterlik kavramı aslında temelini Bandura'nın özyeterlik kavramından alır (Bandura, 1993). Özyeterlik inançları bireyin belirli bir görevi gerçekleştirmeye becerisi hakkındaki öznel yargılardır, çaba harcamasını, performans kalitesini ve engellerle karşılaşduğunda sebatını belirler (Lent, Brown & Gore Jr, 1997). Akademik özyeterlik, bir öğrencinin akademik görevleri yerine getirme konusundaki inancını ve sebatını ifade eder (Schunk, 1991). Akademik özyeterlik ile akademik performans arasında pozitif bir ilişki vardır (Feldman & Kubota, 2015). Akademik özyeterliği yüksek olan öğrenciler öğrenmeye daha fazla zaman ayırırlar, derslerini takip ederler, zamanlarını daha etkili bir şekilde yönetirler ve öğrenme ortamlarını düzenleyebilme konusunda daha yeteneklidirler (Chemers, Hu & Garcia, 2001). Öğretmen adaylarının fakültelerde aldığı eğitim, öğretmen yeterliklerini geliştirmeye yönelik olduğundan, okula devam etmemeleri nedeniyle oluşacak olan yetersizlikleri ve mesleki hazırlızlıklarını onların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını olumsuz etkileyebilecek faktörler arasındadır (Sharbain ve Tan, 2012).

Öğrencilerin akademik öz-yeterliklerinin yüksek olması durumunda öğrenmede etkili bilişsel stratejiler kullanma, zaman ve öğrenme ortamlarını daha etkili yönetme, kendi çabalarını izleme ve düzenleme konusunda daha iyi öğrenenler haline gelebilecekleri ileri sürülmektedir (Özgenel & Deniz, 2020). Akademik motivasyon düzeyi yüksek olan öğretmen adaylarının öğrenme sürecinde daha aktif yer almaları ile onların daha etkili öğrenme deneyimi yaşayacaklarını söylemek mümkündür (Akçaoğlu, 2016). Dolayısıyla “öğretmenlik mesleğine yönelik tutum”, “akademik motivasyon” ve “akademik özyeterlik” öğretmen adaylarının mesleki başarılarını etkileyen değişkenlerdir. Bu çerçevede mevcut araştırma, öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesinde etkili olan değişkenlerin ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır. Çalışma öğretmenlik mesleğine yönelik tutum değişkenine odaklanmakta ve öğretmen adaylarının akademik motivasyon ve akademik öz yeterlik algılarını incelemektedir. Öğretmen adaylarının profesyonel anlamda mesleğe başlamaya hazır olup olmadığı, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum da dahil olmak üzere farklı değişkenlerin incelenmesi ile anlaşılmıştır. Bu doğrultuda mevcut araştırmada öğretmen adaylarının mesleki tutumunu açıklayan, akademik motivasyon ve akademik öz yeterlik düzeyleri incelenmiştir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını açıklayan faktörlerin belirlenmesi gereklidir. Dolayısıyla bu araştırmmanın amacı, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesinde etkili olan değişkenlerin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda yanıt aranan araştırma soruları şunlardır:

1. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını, akademik güdülenme ve akademik özyeterlik değişkenlerinden ve alt boyutlarından hangisi en iyi açıklamaktadır?
2. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını, akademik güdülenme ve akademik özyeterlik değişkenlerinden ve alt boyutlarından sırasıyla açıklayan değişkenler nelerdir?

Yöntem

Araştırmmanın Modeli

Araştırmada, eğitim fakültesi lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını açıklayan değişkenlerin belirlenmesi amaçlandırdından araştırma ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmmanın çalışma grubunu eğitim fakültesinde öğrenim gören 534 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Ölçme araçları öğrencilere çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Çalışma grubu oluşturulurken farklı sınıf düzeylerinden ve bölümlerden öğrencilerin araştırmaya dâhil olmasına dikkat edilmiştir. Tablo1 ‘de çalışma grubunda yer alan öğrencilerin bölmelere, sınıf düzeylerine ve cinsiyete göre dağılımı sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin Bölgelere, Sınıf Düzeylerine ve Cinsiyete Göre Dağılımları

	N	Yüzde (%)
Öğrenim görülen bölgeler	Sınıf öğretmenliği	25 4,7
	Okul öncesi öğretmenliği	62 11,6
	Sosyal Bilgiler öğretmenliği	52 9,7
	İngilizce öğretmenliği	84 15,7
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	16 3,0
	Matematik öğretmenliği	94 17,6
	Beden eğitimi öğretmenliği	31 5,8
	Türkçe öğretmenliği	66 12,4
	Rehberlik ve psikolojik danışmanlık	52 9,7
Sınıf düzeyi	İlahiyat	52 9,7
	1. Sınıf	372 69,7
	2. Sınıf	37 6,9
	3. Sınıf	59 11
	4. Sınıf	66 12,4
Cinsiyet	Kadın	392 73,4
	Erkek	142 26,6

Tablo 1'de, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının özelliklerini incelediğinde; öğretmen adaylarının Sınıf Öğretmenliği (n=25; %4,7) Okul Öncesi Öğretmenliği (n=62; %11,6), Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (n=25; %4,7), İngilizce Öğretmenliği (n=84; % 15,7), Fen Bilgisi Öğretmenliği (n=16; %3), Matematik Öğretmenliği (n=94; %17,6), Beden Eğitimi Öğretmenliği (n=31; %5,8), Türkçe Öğretmenliği (n=66; %12,4), Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (n=52; %9,7), İlahiyat (n=52; %9,7) okuduğu görülmektedir. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımları incelediğinde 1.Sınıf (n=372; % 69,7); 2. Sınıf (n=37; % 6,9); 3. Sınıf (n=59; % 11); 4. Sınıf (n=66; % 12,4) şeklinde dir. Cinsiyet açısından katılımcıların dağılımı kadın (n=392; % 73,4), erkek (n= 142; %26,6) şeklinde dir.

Veri toplama Araçları

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği

Bu çalışmada, eğitim fakültelerine kayıtlı lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını değerlendirmek için Üstüner'in (2006) geliştirmiş olduğu "Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği (ÖMTÖ)" kullanılmıştır. Ölçek tek bir yapıyı ölçen 34 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. Mevcut araştırmada ÖMTÖ'ye ait doğrulayıcı faktör (DFA) analizi Mplus 8 programıyla gerçekleştirilmiş olup, sonuçları incelediğinde uyum iyiliği indeksleri, $X^2/df = 3,50$, SRMR .08, RMSEA .07. olarak belirlenmiştir. $X^2/df < 3$ mükemmel uyuma $X^2/df < 5$ ise orta düzeyde uyum olduğunu göstermektedir (Kline, 2005). RMSEA < .08 olması kabul edilir uyumu göstermektedir (Hu & Bentler, 1999). Bu çerçevede bu araştırmada uyum iyiliği indeksinin iyi olduğu söylenebilir. Özette, bu sonuçlar ölçünün mevcut araştırmada kullanılabilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Akademik Gündelenme Ölçeği

Bu çalışmada, eğitim fakültelerine kayıtlı lisans öğrencilerinin akademik gündelenme düzeylerini değerlendirmek için Bozanoğlu'nun (2004) geliştirdiği "Akademik Gündelenme Ölçeği (AGÖ)" kullanılmıştır. Ölçek "kendini aşma", "bilgiyi kullanma" ve "keşif" olarak üç boyuttan ve 20 maddeden oluşmaktadır. Mevcut çalışmada keşif boyutu kullanılmamıştır. Mevcut araştırmada AGÖ'ye ait doğrulayıcı faktör (DFA) analizi Mplus 8 programıyla gerçekleştirilmiş olup, sonuçları incelediğinde uyum iyiliği indeksleri, $X^2/df = 3,14$, SRMR .07, RMSEA .07.

olarak belirlenmiştir. $X^2/df < 3$ mükemmel uyuma $X^2/df < 5$ ise orta düzeyde uyum olduğunu göstermektedir (Kline, 2005). RMSEA < .08 olması kabul edilir uyumu göstermektedir (Hu & Bentler, 1999). Bu çerçevede bu araştırmada uyum iyiliği indeksinin iyi olduğu söylenebilir. Özette, bu sonuçlar ölçliğin mevcut araştırmada kullanılabılır bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Akademik Özyeterlik Ölçeği

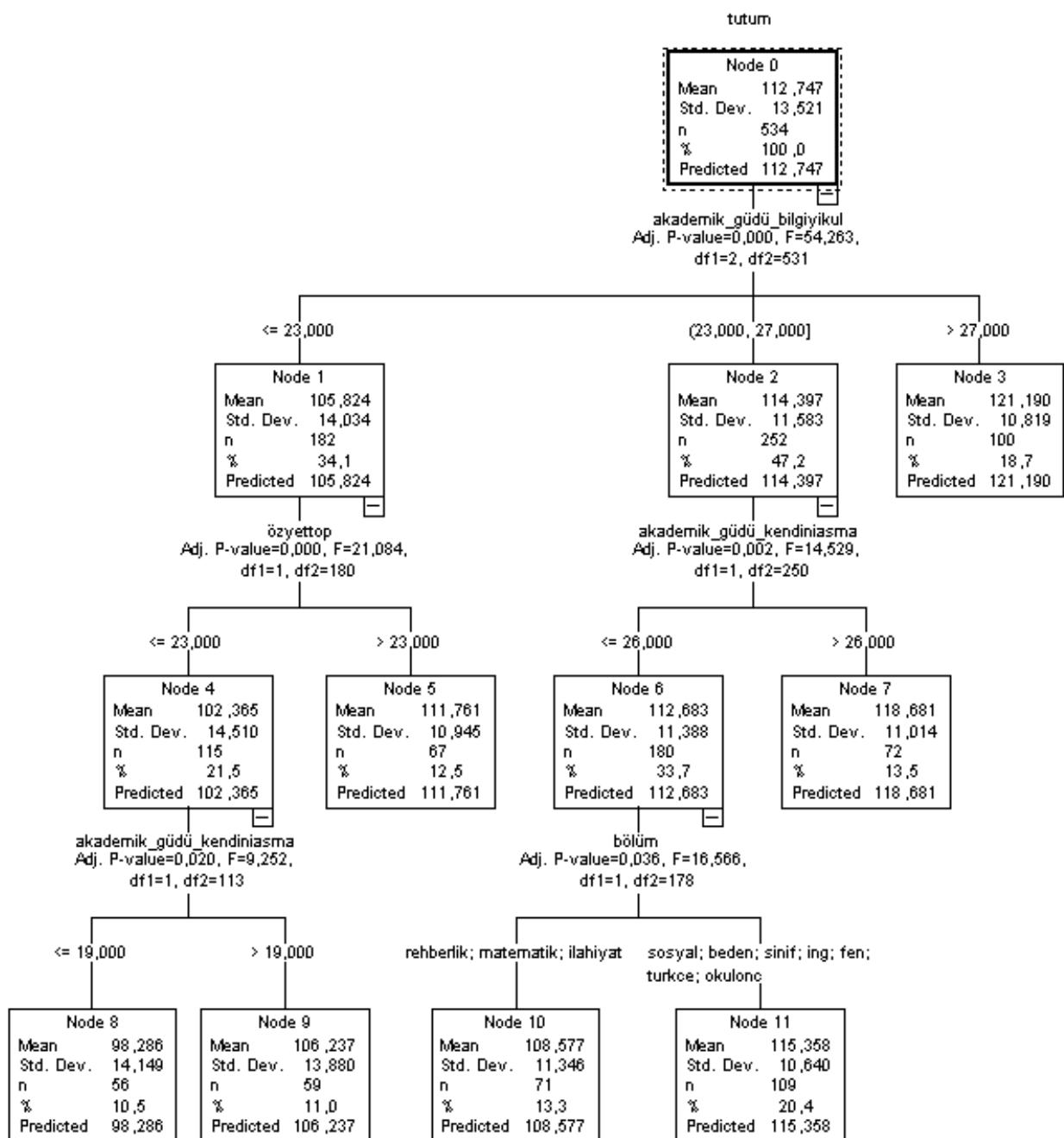
Bu çalışmada Jarusalem ve Schwarzer'in geliştirdiği Yılmaz vd.'nin (2007) Türkçe uyarlamasını yaptığı üniversite öğrencileri için akademik özyeterlik düzeylerinin değerlendirildiği "Akademik Özyeterlik Ölçeği (AÖÖ)" kullanılmıştır. Ölçek 7 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Mevcut araştırmada AÖÖ'ye ait doğrulayıcı faktör (DFA) analizi Mplus 8 programıyla gerçekleştirilmiş olup, sonuçları incelendiğinde uyum iyiliği indeksleri, $X^2/df = 2$, SRMR .03, RMSEA .05 olarak belirlenmiştir. $X^2/df < 3$ mükemmel uyuma $X^2/df < 5$ ise orta düzeyde uyum olduğunu göstermektedir (Kline, 2005). RMSEA < .08 olması kabul edilir uyumu göstermektedir (Hu & Bentler, 1999). Bu çerçevede bu araştırmada uyum iyiliği indeksinin iyi olduğu söylenebilir. Özette, bu sonuçlar ölçliğin mevcut araştırmada kullanılabılır bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Bu araştırma kapsamında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını, akademik güdülenme (bilgiyi kullanma, kendini aşma) ve akademik özyeterlik değişkenleri ile açıklamak amacıyla veri madenciliğinde kullanılan "Karar Ağacı (Decision Tree) Yöntem"lerinden biri olan CHAID (Chi-squared Automatic Interaction Detection) analizi kullanılmıştır. Güncel olarak örüntü tanıma, popüler olarak veri madenciliği olarak bilinir ve büyük veritabanlarından tahmine dayalı bilgilerin çıkarılması olarak tanımlanır (Nong, 2003). CHAID analizi yordanan değişkene göre homojen alt sınıflar oluşturmak için kullanılan veri madenciliği yöntemlerinden biridir. CHAID analiziyle oluşturulan karar ağaçları, bir ağacın dalları gibi yordayıcı değişkenler aracılığıyla yordanan değişkeni açıklarken aynı zamanda veriyi yordayıcı değişkenlere göre homojen alt sınıflara ayırmaktır, olası tüm ilişkileri ağaç şeklinde göstermektedir (Samar Ali vd., 2019). CHAID analizi parametrik istatistiklerin gerektirdiği varsayımlara sahip değildir ve oldukça güçlü algoritmalarıdır (Kayri & Boysan, 2007). CHAID analizi tüm ölçek türlerinden verileri aynı anda analiz edebilmesi, yordanan ve yordayıcı değişkenler arası ilişkileri hiyerarşik bir şekilde ortaya koyabilmesi açısından da oldukça güçlü bir istatistiksel tekniktir (Avşar & Yalçın, 2015).

Bulgular

CHAID analizi sonucunda 11 düğümden oluşan karar ağıacı elde edilmiştir. Elde edilen karar ağıacı Şekil 1'de verilmiştir. Araştırmanın bulguları araştırma sorularının sırasıyla verilmiştir.

Şekil 1. Öğretmen Adaylarının Tutumlarını Açıklayan Değişkenler

Şekil 1'de görüldüğü üzere CHAID analizi sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları ortalaması 112,747 olarak elde edilmiştir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçüğinden alınabilecek en yüksek puan (170) ve en düşük puan (34) olduğu göz önünde tutulduğunda öğretmen adaylarının tutumlarının yüksek olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının tutumlarını açıklayan en önemli değişkenin akademik güdülenme ölçüğinde bilgiyi kullanma boyutu olduğu ($F(2, 531)=54,263$; $p<0,05$) görülmüştür. Bilgiyi kullanma değişkenine ilişkin üç düğüm (node) elde edilmiştir. Bilgiyi kullanma puanı 23'ten küçük olanların

oluşturduğu düğümde öğretmen adaylarının tutum puanlarının ortalaması olarak 105,824 elde edilmiştir. Bu düğümde yer alan 182 öğretmen adayı örneklemin %34,1'ini oluşturmaktadır. Bu düğümdeki öğretmen adaylarının tutumlarını açıklayan özellik akademik özyeterlik puanlarıdır ($F(1, 180)=21.084$; $p<0.05$). Akademik özyeterlik puanı 23'e eşit ve düşük olanların oluşturduğu düğümde öğretmen adaylarının tutum puan ortalamaları 102,365 olup örneklemin %21,5'i bu düğümde yer almaktadır. Diğer düğümde yer alan öğrencilerin tutum puan ortalamaları 111,761 olup bu düğümdeki öğrenciler örneklemin %12,5'ini oluşturmaktadır. Bilgiyi kullanması düşük olanların akademik özyeterliklerinin de düşük olduğu görülmüştür. Bununla birlikte CHAID analizi özyeterlik puanı 23'den düşük olanları tekrar analize almış ve akademik güdülenme ölçüğünün kendini aşma boyutunun öğretmen adaylarının öğretmenlik yönelik tutum puanları ile ilişkili olduğu görülmüştür ($F(1, 113)=9.252$; $p<0.05$). CHAID analizi sonucunda kendini aşma puanları 19'a eşit ve düşük olanlar bir düğümde, 19'dan yüksek olanlar ise başka bir düğümde yer almıştır. Kendini aşma puanı 19'a eşit veya 19'dan düşük olanların tutum puanlarının ortalaması 98,286; 19'dan büyük olanların tutum puanlarının ortalaması ise 106,297 olarak elde edilmiştir. Öğretmen adaylarından kendini aşma puanı yüksek olanların akademik özyeterlik puanlarının da yüksek ve buna bağlı olarak öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının da yüksek olduğu söylenebilir.

Bilgiyi kullanma puanı 23 ve 27 arasında olanların oluşturduğu düğümde öğretmen adaylarının tutum puanlarının ortalaması 114,397 elde edilmiştir. Bu düğümde yer alan 252 öğretmen adayı örneklemin %47,2'sini oluşturmaktadır. Bu düğümdeki öğretmen adaylarının tutumlarını açıklayan faktörün kendini aşma puanları ($F(1, 250)=14.529$; $p<0.05$) olduğu görülmüştür. Kendini aşma puanları 26'ya eşit veya 26'dan düşük olanlar bir düğüm, 26'dan büyük olanlar ise diğer düğümü oluşturmışlardır. Kendisi aşma puanları 26'ya eşit veya 26'dan düşük olanların oluşturduğu düğümde örneklemin %33,7'si ($n=180$) öğretmen adayı bulunmaktadır. Yine CHAID analizi kendini aşma puanları 26'dan düşük olanları yeniden analize almış ve bölümün öğretmen adaylarının tutum puanları ile ilişkili olduğu görülmüştür ($F(1, 178)=16.566$; $p<0.05$). Bölümü göre öğretmen adayları iki düğümde yer almıştır. İlk düğümde yer alan öğretmen adaylarının bölümleri Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Matematik Öğretmenliği ve İlahiyattır. Bu düğümde yer alan öğretmen adaylarının tutum ortalamaları 108,577 olup örneklemin %13,3'ü bu düğümde yer almaktadır. Diğer düğümde yer alan öğretmen adaylarının bölümleri Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Beden Eğitimi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Fen bilgisi Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliğidir. Bu düğümde yer alan öğretmen adaylarının tutum puan ortalamaları 115,358 olup örneklemin %20,4'ü bu düğümde yer almaktadır. İkinci düğümde yer alan öğretmen adaylarının ilk düğümde yer alan öğrencilere göre tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucuna göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç Gun (2012), Baykara-Pehlivan (2014), ve Ayık ve Ataş (2014) tarafından yapılmış olan çalışmalar ile desteklenmektedir. Mevcut araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını açıklayan en önemli değişkenin akademik güdülenme ölçüğündeki bilgiyi kullanma boyutu olduğu görülmüştür. Bununla birlikte özyeterlikleri ve akademik güdülenme ölçüğünün kendini aşma boyutundan yüksek puan alan öğretmen adaylarının tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Akademik güdülenme ölçüğünün kendini aşma boyutu puanları düşük olan ve bölümleri rehberlik, matematik ve ilahiyat olan öğretmen adaylarının tutum puanlarının da düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca bu katılımcıların bilgiyi kullanma puanları da düşüktür. Akademik güdülenme ölçüğünde bilgiyi kullanma düzeyleri düşük olan öğretmen adaylarının akademik özyeterliklerinin de düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sharbain & Tan (2012) tarafından yapılmış olan araştırmanın sonuçlarına göre öğretmen adaylarının yetersizliği ve mesleki hazırlıksızlığı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını olumsuz etkileyebilecek bir faktör olarak belirlenmiştir. Üstüner (2017) tarafından yapılmış olan araştırma öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik olup mevcut araştırma bulgularını desteklemektedir. Chen vd.'e (2020) mesleki kimliğe yönelik olumlu duygulara sahip olan öğretmen adaylarının kendi mesleki öğrenmelerine karşı doğru ve olumlu bir tutuma sahip olacaklarını, mesleki öğrenmedeki sorun ve zorluklarla aktif olarak ilgilenebileceklerini ve mesleki uygulamada daha yüksek bir başarı ve hedef duygusu yaşayacaklarını, sonuçta kendi öğrenme yeterliliklerini geliştireceklerini belirtmemiştir.

CHAID analizi akademik özyeterlik puanları düşük olanları tekrar analiz ettiğinde akademik özyeterlik puanlarının da akademik güdülenmenin kendini aşma boyutuyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya dayanarak öğretmen adaylarının akademik güdülenmelerinden kendini aşma puanları özyeterlik puanlarını ve buna bağlı olarak da öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını artırmaktadır. Özgenel ve Deniz (2020) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının akademik öz yeterlik düzeylerini anlamlı bir şekilde yordadığını bulmuşlardır ve bu bulgu mevcut araştırma bulgularını desteklemektedir. Arslan (2018) tarafından yapılmış olan çalışmanın sonuçları da öğretmen adaylarının öz yeterlik ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin yüksek olmasına yönelik olup mevcut araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve akademik güdülenme arasındaki ilişkilerde, akademik güdülenmenin kendini aşma boyutıyla ilgili olarak bölgeler düzeyinde farklılıklar belirlenmiştir. Rehberlik, matematik ve ilahiyat bölgelerinde okuyan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine tutum puanlarının da düşük olduğu görülmüştür. Karaköse vd. (2023) tarafından yapılmış olan araştırmanın sonuçlarına göre matematik öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve akademik motivasyonları pozitif ilişkilidir. Aksoy (2010) tarafından yapılmış olan araştırmanın bulgalarında da rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları düşük bulunmuştur. Bu bulgu rehberlik ve psikolojik danışmanlık ve ilahiyat bölgelerindeki öğretmen adaylarının öğretmenliğin dışında başka işler de yapabileceklerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkilediğini düşündürübilir (Aksoy, 2010). Yine bu öğrencilerin akademik güdülenme de bilgiyi kullanma puanları da düşüktür. Arslan'a (2018) göre öğretmen adayları genellikle öğretmenlik mesleği becerilerini teorik olarak öğrenmekte, uygulama boyutu göz ardı edilmektedir. Öğretmen adaylarının bilgi ve becerilerini uygulamalarına olanak sağlamak, öğretmenlik öz yeterliğini ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu artırabileceğini düşündürmektedir.

Yapılan CHAID analizinde kendini aşma puanlarının yüksek olduğu bölgelerdeki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının da yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulguya Akpinar vd.'nin (2006) çalışması desteklemektedir.

Öneriler

Çalışma sonucunda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile akademik güdülenme ve özyeterlik arasında ilişkiler keşfedilmiştir. Eğitim fakültesini seçecek adayların belirlenmesinde istekli kişilerin bu mesleği seçmeleri doğrultusunda yönlendirilmelerine yönelik politikalar belirlenmesi önerilmektedir.

Araştırmacılar farklı bölgelerdeki üniversitelerdeki eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerden alınacak daha büyük bir örneklem büyülükle aynı çalışmanın tekrarlanması önerilebilir. Aynı zamanda araştırmacılar gözleme dayalı çalışmalarla öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını, akademik özyeterliklerini ve akademik motivasyonlarını araştırabilirler. Ayrıca, nitel veya karma desenli araştırmalar ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları belirleyen diğer faktörlerin derinlemesine incelenmesi önerilmektedir. Bu araştırma verilerin tek seferde toplanmasından dolayı kesitsel bir araştırmadır. Gelecekte araştırmacılarla öğretmen adaylarının fakülteye başladıklarında ve mezun olduklarındaki öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını ve akademik motivasyonlarını karşılaştıracak boyamsal çalışmalar yapmaları önerilebilir.

Öğretmen adaylarının öz yeterliklerini ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını artırmak için fakültelerde öğretmenlik uygulamaları, alan deneyimleri, mikro öğretim uygulamaları, topluma hizmet uygulamaları müfredat dışı uygulamalar gibi uygulamalı etkinliklerin sayısı ve saatleri artırılması önerilmektedir. Bu çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, akademik güdülenme ve özyeterlik arasında ilişkiler belirlenmiştir. Gelecek çalışmalarda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile başka değişkenler arasındaki ilişkiler belirlenebilir.

Kaynakça

- Akçaoğlu, M. Ö. (2016). Teacher candidates' learning strategies and academic self-efficacy levels: Is there a relation between the two? *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5(3), 48-66.
- Akpınar, E., Yıldız, E., & Ergin, Ö. (2006). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19).
- Aksoy, M. E. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği). *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 197-212.
- Arslan, A. (2019). The mediating role of prospective teachers' teaching self-efficacy between self-efficacy sources and attitude towards teaching profession. *International Journal of Educational Methodology*, 5(1), 87-96.
- Avşar, A. Ş. & Yalçın, S. (2015). Öğrencilerin okuma başarılarını açıklayan ailesel değişkenlerin CHAID analizi ile belirlenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 40(179).
- Ayk, A. & Ataş, Ö. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğretme motivasyonları arasındaki ilişki. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 25-43.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational psychologist*, 28(2), 117-148.
- Baykara-Pehlivan, K. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2).
- Bhargava, A. & Pathy, M. K. (2014). Attitude of student teachers towards teaching profession. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 15(3), 27-36.
- Bozanoğlu, İ. (2004). Akademik güdülenme ölçeği: Geliştirmesi, geçerliği, güvenilriği. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 37(2), 83-98.
- Chakraborty, A., & Mondal, B. C. (2014). Attitude of prospective teachers towards teaching profession. *American Journal of Social Sciences*, 2(6), 120-125.
- Chemers, M. M., Hu, L. T., & Garcia, B. F. (2001). Academic self-efficacy and first year college student performance and adjustment. *Journal of Educational psychology*, 93(1), 55.
- Chen, X., Zhong, J., Luo, M., & Lu, M. (2020). Academic self-efficacy, social support, and professional identity among preservice special education teachers in China. *Frontiers in psychology*, 11, 374.
- Çeliköz, N., & Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Millî Eğitim Dergisi*, (162), 160-167.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and selfdetermination in human behavior*. Plenum.
- Demirtaş, H., Cömert, M., & Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159).
- Doğan, T. & Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-168.
- Feldman, D. B., & Kubota, M. (2015). Hope, self-efficacy, optimism, and academic achievement: Distinguishing constructs and levels of specificity in predicting college grade-point average. *Learning and Individual Differences*, 37, 210-216.
- Gun, E. S. (2012). Attitudes of primary school teacher candidates towards the teaching profession. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 2922-2926.
- Karakose, T., Polat, H., Yirci, R., Tülübaş, T., Papadakis, S., Ozdemir, T. Y., & Demirkol, M. (2023). Assessment of the Relationships between Prospective Mathematics Teachers' Classroom Management Anxiety,

Academic Self-Efficacy Beliefs, Academic Amotivation and Attitudes toward the Teaching Profession Using Structural Equation Modelling. *Mathematics*, 11(2), 449.

Karataş, H., & Erden, M. (2012). Akademik motivasyon ölçünün dilsel eşdeğerlik, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Education Sciences*, 7(4), 983-1003.

Kayıri, M. & Boysan, M. (2007). Araştırmalarda CHAID analizinin kullanımı ve baş etme stratejileri ile ilgili bir uygulama. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 40(2), 133-149.

Koca, F., & Dadandi, İ. (2019). Akademik öz-yeterlik ile akademik başarı arasındaki ilişkide sınav kaygısı ve akademik motivasyonun aracı rolü. *Ilköğretim Online*, 18(1).

Lent, R. W., Brown, S. D., & Gore Jr, P. A. (1997). Discriminant and predictive validity of academic self-concept, academic self-efficacy, and mathematics-specific self-efficacy. *Journal of counseling psychology*, 44(3), 307.

Nalçacı, A. & Sökmen, Y. (2016). Öğretmen adaylarının mesleği tercih nedenleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Abi Erran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 717-727.

Nong, Y. (2003). *Handbook of Data Mining*. Mahwah. Lawrence Erlbaum Associates

Özder, H., Konedralı, G., & Zeki, C. P. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 2(2), 253-275.

Özgenel, M. & Deniz, A. (2020). Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ile akademik güdülenme ve akademik öz yeterlik arasındaki ilişki: Öğretmen adayları üzerine bir inceleme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 131-146.

Samar Ali, S., Kaur, R., Ersöz, F., Lotero, L., & Weber, G. W. (2019). Evaluation of the effectiveness of green practices in manufacturing sector using CHAID analysis. *Journal of Remanufacturing*, 9, 3-27.

Schunk, D. H. (1991). Self-efficacy and academic motivation. *Educational psychologist*, 26(3-4), 207- 231.

Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 58, 40-45.

Sharbain, I. H. A., & Tan, K. E. (2012). Pre-service teachers' level of competence and their attitudes towards the teaching profession. *Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, 1(3), 14-22.

Sharbain, I. H. A., & Tan, K. E. (2012). Pre-service teachers' level of competence and their attitudes towards the teaching profession. *Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, 1(3), 14-22.

Şahin, F. S. (2010). Teacher candidates' attitudes towards teaching profession and life satisfaction levels. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 5196-5201.

Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 481-486.

Trivedi, R. P. (2012). A study of attitude of teachers towards teaching profession teaching at different level. *International Multidisciplinary e-journal*, 1(5), 24-30.

Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçüğünün geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45(45), 109-127.

Üstüner, M. (2017). Personality and Attitude towards Teaching Profession: Mediating Role of Self Efficacy. *Journal of Education and Training Studies*, 5(9), 70-82.

Wilkesmann, U., Fischer, H., & Virgillito, A. (2012). *Academic motivation of students-the German case* (pp. 1-20). zhb.

Yılmaz, M., Gürçay, D., & Ekici, G. (2007). Akademik özyeterlik ölçüğünün Türkçe'ye uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 253-259.

Zembat, R., Akşin-Yavuz, E., Tunçeli, H. İ., & Yılmaz, H. (2018). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile akademik motivasyon ve başarı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science/Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(4).

EXTENDED SUMMARY

The teaching profession is based on professional and personal skills and competencies and encompasses a range of professional and ethical standards and models. As stated by Seferoglu (2004), the teaching profession requires a continuous professional development process. Therefore, Turkey must have a highly skilled and qualified workforce to become a developed country. Furthermore, according to Doğan and Çoban (2009), it is closely linked to the country's education system, which can only be successful if the teachers it trains are of good quality. Therefore, the positive attitude of teacher candidates towards the teaching profession may cause them to prefer it. In addition, teacher candidates with high academic motivation and academic self-efficacy are expected to have high teaching proficiency while performing their profession. Therefore, attitudes towards the teaching profession also positively affect teacher candidates' interest and motivation. Çeliköz and Çetin (2004) emphasized the importance of teacher candidates developing positive attitudes towards their profession. They argued that this would lead to various benefits, including greater effectiveness in performing their professional duties, enhanced abilities to foster investigative and creative thinking in their students, increased efficiency in motivating their students, and the ability to communicate messages verbally and non-verbally.

Academic self-efficacy refers to a student's belief in fulfilling academic tasks (Schunk, 1991). Motivation is essential in guiding students toward their academic goals, providing individuals with a sense of purpose and direction. It is argued that if students' academic self-efficacy is high, they can become better learners by using effective cognitive strategies in learning, managing time and learning environments more effectively, and monitoring and regulating their efforts (Özgenel & Deniz, 2020).

The fact that teacher candidates are aware of their professional requirements in their transition to the profession also affects their attitude toward teaching (Nalçacı & Sökmen, 2016). Therefore, to fulfill the profession's requirements, they are aware of the necessity of their learning at school and are expected to be academically motivated. A positive relationship exists between the attitude toward the teaching profession and academic motivation (Zembat et al. 2018). If a prospective teacher has a positive attitude towards teaching, that student may generally prefer the teaching profession and have a higher motivation while performing this profession (Ayık & Ataş, 2014; Özder et al., 2010). Therefore, attitudes toward the teaching profession, academic motivation, and academic self-efficacy affect pre-service teachers' professional success. Whether a prospective teacher is ready to practice his profession can be understood by examining different variables, including the attitude towards the teaching profession. In this direction, teacher candidates' academic motivation and self-efficacy levels, which explain their professional attitudes, were examined. In this direction, it was deemed necessary to determine the factors that explain teacher candidates' attitudes toward the teaching profession. This study focuses on the variable of attitudes of teacher candidates towards the teaching profession and examines the academic motivation and self-efficacy perceptions of teacher candidates. The research data consists of 534 undergraduate students studying at the education faculty. In the current study, the "Attitude Scale Towards Teaching Profession" developed by Üstüner (2006) to evaluate the attitudes of undergraduate students enrolled in education faculties towards the teaching profession; The "Academic Motivation Scale" developed by Bozanoğlu (2004) was used to evaluate the academic motivation levels of the students and the "Academic Motivation Scale" developed by Bozanoğlu (2004) to evaluate the academic motivation levels of the students.

The research was designed in a relational screening model to determine the variables that explain teacher candidates' attitudes toward the teaching profession. Within the scope of the research, CHAID analysis, one of the "Decision Tree Methods" used in data mining, was used to explain students' attitudes toward the teaching profession with academic motivation (using knowledge, self-transcendence) and academic self-efficacy variables. As a result of the research, it was determined that teacher candidates' attitudes toward the teaching profession were high. It was seen that the most crucial variable explaining students' attitudes was the dimension of using the information in the academic motivation scale. Three nodes related to the variable of using information were obtained. Academic self-efficacy scores are the feature that explains the attitudes of students with a score of using information less than 23. It has been observed that the academic self-efficacy of those with low use of information could be higher. It was concluded that the academic self-efficacy scores of the teacher candidates are also related to the self-transcendence dimension of academic motivation. Students with high self-transcendence scores also have high academic self-efficacy scores and their attitude toward the teaching profession. According to the department, the students were located in two nodes. The students' departments in the first node are guidance, mathematics, and theology. The students' departments in the other node are social studies teachers, physical education, classroom teacher, English teacher, science teacher, Turkish teachers, and preschool teachers. In the CHAID analysis, it was seen that the attitudes of the students in the departments with high self-transcendence scores towards the teaching profession were also high. Some studies show that motivated teacher candidates have high professional motivation and job satisfaction. Therefore, it is expected that teacher candidates' attitudes towards the teaching profession will be kept high before starting the profession. Therefore, in determining the candidates who will choose the education faculty, it is recommended to determine policies to direct the willing people to choose this profession. Future studies can determine the relationship between the attitude towards the teaching profession and other variables.